

Nr 179.

Av herr **Julin**, *angående statens medverkan till invräntande av och stöd för intressekontor m. m.*

Ehuru det stora flertalet löntagares ekonomiska ställning är särdeles svag, äger den dock för många bland dem en art av styrka, nämligen den, att inkomsten utfaller regelbundet. Detta innebär emellertid endast en möjlighet till styrka, och blott i den mån möjligheten utnyttjas, kan den neutralisera löntagarens ekonomiska svaghet. Inkomstens regelbundenhet ger honom möjlighet att i förväg planera sina utgifter och, där han kan rätta utgifternas storlek efter inkomsternas, fullgöra sina utbetalningar med erforderlig punktlighet.

En ordnad hushållsbokföring är ett individuellt uttryck för en önskan att utnyttja sagda möjlighet, ett kollektivt uttryck för samma sak är den s. k. intressekontorsrörelsen. Jag skall här tillåta mig att meddela ett citat ur ett intressekontorsprospekt, som jag har till hands och som jag finner lämna ett expressivt uttryck åt vad intressekontoret vill. Prospektet börjar med att säga, att intressekontorsrörelsens "bärande idé är populärt uttryckt att flytta löntagarens utgifter till den tid, då han har pengar" och fortsätter sedan:

"Alla utgifter låta sig inte flyttas på detta sätt, men ett stort antal, nämligen alla, som på förhand låta sig bestämmas till sitt belopp. Och dit höra flera av de viktigaste: hyra, skatt, försäkringspremier, föreningsavgifter, räntebetalningar och låneamorteringar. Idealet är att få alla dessa att förfalla just den dag man uppbär sin avlöning och samtidigt låta en umbärlig del av avlöningen regelbundet gå till betalning av dessa utgifter. Dit strävar intressekontoret efter en arbetsmetod, som teoretiskt är särdeles enkel:

- 1) Löntagaren lämnar en förteckning på sina flyttbara utgifter under en viss period t. ex. under 1 år,
- 2) Intressekontoret delar utgifternas summa med antalet avlöningsdagar under samma period,
- 3) Delsumman granskas ur synpunkten om den är a) *umbärlig* för löntagaren och b) *tillräcklig* för intressekontoret.
- 4) Om så är, övertager intressekontoret utgifterna mot det att löntagaren varje avlöningsdag avstår delsumman till intressekontoret.

Om granskningen ej utfaller till belåtenhet gäller att jämka och göra nya beräkningar, men vi uppehålla oss här ej vid de olika fall och svårigheter, som kunna uppstå. De kunna nästan alltid övervinnas. Låt oss i stället tänka på fördelarna för löntagaren att anlita kontoret.

En intressekontors kund gör på en gång, kanske blott genom någon timmes kalkylerande, ifrån sig mycket tungt och bekymmersamt arbete för en hel period, kanske för ett helt år framåt. När han bestämt sin plan för betalningen av vad här kallats de flyttbara utgifterna för perioden, stannar det ej vid ett hugskott, en plan på papperet, utan tack vare intressekontoret blir hans plan till punkt och pricka genomförd.

Men här avsedda betalningar äro ju ändå sådana, som man *måste* och därför *kan* utföra själv utan intressekontorets hjälp? Javisst, men med hur mycket arbete, med hur många ständigt återkommande bekymmer. Man bör befria sig från detta för att få ostörd härav ägna sig åt andra uppgifter, åt sitt förvärvsarbete, sitt hem, sina tusen uppdrag och intressen.

Och vidare. Bakom varje löntagares förbindelse står en fordringsägare, även han med bekymmer och arbete, som väsentligt underlättas av att han får i sina affärer att göra med ett affärsmässigt arbetande intressekontor, en lättnad i arbetet, som ofta tillskyndar gäldenären, löntagaren, särskilda förmåner.”

Den idé, som här i stora drag skisseras, kan realiseras och har realiserats på en mängd olika sätt. För alla intressekontor är emellertid ett gemensamt. Man har att organisera en indrivning av avgifter i samma ögonblick, som löntagarens avlöning utfaller. För att här uppnå önskat resultat bör, ja, måste man söka samarbete med arbetsgivaren. Flere arbetsgivare hava som bekant funnit, att intressekontoret gör icke blott personalen utan även dem själva så stora tjänster, att de ansett sig kunna ikläda sig avsevärda ekonomiska åtaganden för att få till stånd och för att driva intressekontor för sina löntagare. Även staten har i ett par fall gått in för sådana åtaganden. Så t. ex. fick postverkets intressekontor under några år ett anslag på 1,000 kronor för sin start och telegrafverkets skattebetalningskassa ett räntefritt lån likaledes för sin start. (Se härom bl. a. prop. 148 år 1924.) Här skall icke göras framställning om några ekonomiska uppförfingar från statens sida. Jag nämner de redan gjorda endast för att visa, att statsmakterna haft tillfälle pröva intressekontorsidén och därvid givit den sitt stöd. Vad jag här ämnar begära är, att statsmakterna måtte undersöka, om de icke kunde genom ett administrativt förfogande verksamt bidra till att statstjänstemän i gemen finge, om de så önskade, komma i åtnjutande av de fördelar, som intressekontorsrörelsen kan medföra. Vad jag vill föreslå är, att staten erbjuder sin personal samarbete, där personalen önskar driva intressekontorsrörelse, och då först och främst göra allt för att underlätta dylika intressekontors indrivningsarbete, det led i deras verksamhet, som hart när oundgängligen kräver arbetsgivarens medverkan.

Detta låter sig nog i flertalet fall göra enbart genom en order till redogörarna att efter medgivande av vederbörande tjänstemän på rekvisition av intressekontoret göra de avdrag å förfallande avlöning, som önskas, och att sedan redovisa dessa medel till intressekontoret. Men i några fall kunde möjligen en sådan order komma att verka tyngande på redogörarnes arbete och där gällde att träffa de anstalter, som kunde underlätta detsamma. Då

förfarandet vid avlöningars utbetalande växlar högst avsevärt inom olika verk, måste bestämmelserna för innehållning å avlöning lämpas efter avlöningssystemet eller, där så ej kan ske, detta senare omläggas. Detta kan framstå som en särdeles betänklig fordran, men jag djärves uttala den meningen, att där avlöningssystemet ej är tillräckligt smidigt för att medgiva redogöraren att medverka till ett intressekontors indrivningsarbete, där skall det också visa sig, att avlöningssystemet även ur andra synpunkter är i behov av att ändras.

Nu torde det i många fall vara så, att flere inom de olika tjänstemannakårerna arbetande självhjälpsföreningarna, fackförbunden och klubbarna, genom redogörarnes tillmötesgående redan satts i tillfälle att få sina avgifter avdragna å vederbörande tjänstemäns avlöningar, och när för ett tiotal sådana sammanslutningar avdrag skola ske, kan givetvis ett betydande arbete och felräkningsrisk uppstå för redogöraren. Dylika olägenheter skulle lätt kunna avhjälpas, om på platsen ett intressekontor komme till stånd, åt vilket alla de andra sammanslutningarna lämnade bestyret med indrivningen och vilket sedan ensamt finge avdragsrätt. I stället för ett tiotal olika rekvisitioner på indrivning genom avlöningsavdrag finge nu redogöraren en enda rekvisition och ett enda ställe, dit de avdragna medlen skulle redovisas.

En sådan ordning är ingen tom konstruktion, utan kan studeras i full verksamhet inom postverket. Dess intressekontor är nämligen icke en enhetlig organisation, utan består av flera fullt fristående sammanslutningar, av vilka en, kallad centralkassan, ensam sköter alla de andras indrivning och endast har till uppgift dels att från redogörarne rekvirera de medel, som övriga föreningar önska få avdragna på sina medlemmars avlöning, dels att redovisa dessa medel till den rekvirerande föreningen. Dylika centralkassor kunde utan svårighet ordnas inom alla ämbetsverk och skulle verksamt bidra till att främja den självhjälpsverksamhet, som icke torde saknas inom någon statstjänstemannakår, och skulle, där tjänstemännen så önskade, möjliggöra upprättande av intressekontor eller helt enkelt komma redan befintliga självhjälpsföreningar att verka med samma effekt som ett intressekontor. Den enda form av ekonomiskt bidrag, som statsverket lär behöva vidkännas för dylika centralkassors drift, synes mig böra vara ett medgivande för dem att anlita verkets tjänstebrevsrätt för sina rekvisitioner och penningremissor, vilka senare tack vare möjligheten att exempelvis ansluta sig till postgironörelsen kunna inskränkas till obetydlig omfattning. Det är visserligen önskvärt, att ett intressekontor vid sin start kan disponera något kapital, men dels är detta icke ovillkorligen nödvändigt, ehuru det på mångahanda sätt kan underlätta rekryteringen av kundkretsen, dels har det visat sig, att tjänstemännen själva låt vara med stora uppoffringar och hittills blott i liten skala kunna kooperativt skapa de kreditinstitutioner, som krävts. Så finnas inom flera kårer lånekassor och vidare har exempelvis i

Malmö bildats en kassa, öppen för ett flertal kårer, och i Stockholm en kassa, öppen för alla tjänstemän. Dessa ansträngningar till självhjälp synas väl värda beaktande, men böra minst av allt brytas av någon statens oombedda mellankomst.

Då jag dröjt något vid den arbetsform inom intressekontorsrörelsen, som centralkassan representerar, är det ej därför, att denna form är ovillkorlig eller i varje fall överlägsen andra, utan därför, att dylika centralkassor lämna staten en möjlighet att utan att själv binda sig för någon särskild typ av intressekontorsrörelse gynna alla former av självhjälp, som statstjänstemän organiserat eller önska organisera. Och vidare. Centralkassor möjliggöra för även tjänstemän i verk med fåtalig personal att ansluta sig till intressekontorsrörelsen, i det centralkassan kan göras antingen gemensam för flera verk eller ock kan göra sina medelsleveranser till vilket intressekontor som helst, dit tjänstemännen finna lämpligt ansluta sig.

Den utredning, som nu ifrågasättes, synes, ledd från ett departement, kunna ske inom de olika verken och, i den mån inga svårigheter där möta, efter hand leda till nödiga order i den riktning, som här angivits. De omläggningar eller särskilda anstalter, som utredningen kan visa erforderliga inom särskilda verk, synas icke böra få fördröja, att nödiga förfoganden omedelbart träffas, där sådana hinder icke uppresa sig. Man kan utan tvekan med bestämdhet säga, att oöverstigliga hinder ingenstädes kunna möta, men det finnes ingen anledning att vänta med positiva ingripanden på klara punkter, därför att utredningen i sin helhet ej är fullt avslutad.

På grund av vad sålunda anförts får jag vördsamt hemställa,

att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning av möjligheten för staten att medverka till inrättande av och stöd för intressekontor eller därmed jämförliga välfärdsanordningar för inom statsförvaltningen anställda samt om vidtagande av de åtgärder, vartill utredningen kan giva anledning.

Stockholm den 31 januari 1927.

Teodor Julin.